

# Talande fakta

Ord och siffror om sexuella  
övergrepp i Sverige 2015–2019

WONSA  
world of no sexual abuse



# WONSA -world of no sexual abuse

WONSA är en insamlingsstiftelse som genom behandling, forskning och utbildning arbetar för att ta fram och sprida insatser som förebygger och minskar lidandet efter sexuella övergrepp. Visionen är en värld utan sexuella övergrepp. WONSA är Sveriges enda forskningsinriktade specialistmottagning för icke-akut sjukvård för vuxna sexualbrottsutsatta patienter.

Tryckt 31/3-2021

©WONSA

Brottsstatistiken är tagen ur Brottsförebyggande rådets (Brå<sup>1</sup>) databas för kriminalstatistik. Brå arbetar på uppdrag av Sveriges regering, och är Sveriges officiella myndighet för kriminalstatistik. Det är hemska siffror, som representerar ett stort antal människor med psykologiska skador efter våldtäkter. Och våldtäkter är bara toppen på ett alltför stort isberg av sexuella övergrepp. Men det finns hopp – det går att behandla psykologiska skador efter sexuella övergrepp. Och genom specialistkliniker som samlar patienter och kunnig personal så kan effektiv forskning bedrivas och metoder utvecklas. Sanningen är dock att det nästan inte finns några specialistkliniker i Sverige idag.

**Det kan vi ändra på.**

# Hur vanligt är det med sexualbrott?

## **Varje år polisanmäls runt 19000 sexualbrott<sup>2</sup>**

Men många avstår från att polisanmäla sexualbrott och få brott klaras upp. Det gör att både antalet polisanmälda sexualbrott och antalet fällande domar är missvisande om vi vill förstå hur vanligt sexualbrott egentligen är.

## **Men verklighetens siffror är långt större.**

Skillnaden mellan antalet polisanmälda sexualbrott och det verkliga antalet sexualbrottkallas för mörkertal. För att få fram mörkertal i brottsstatistiken intervjuar Brottsförebyggande rådet (Brå), varje år 12000 slumpvis utvalda personer över 16 år, och jämför med hur många av dem som uppger att de har utsatts för brott med antalet polisanmälda brott. Vid sexualbrott på vuxna har man konservativt beräknat att mörkertalet är 80%. Det betyder att endast 2 av 10 vuxna som utsätts för ett sexualbrott polisanmäler brottet. Beräkningar för barn visar att endast 1 av 10 barn som utsätts leder till polisanmälan.<sup>3</sup>

# Låt oss koncentrera oss på polisanmälda våldtäkter

Vi har valt att redovisa siffror för sexualbrottet våldtäkt/grov våldtäkt, trots att våldtäkterna endast står för ca en tredjedel av alla polisanmälda sexualbrott varje år. Vi har gjort det för att våldtäkt är ett sexualbrott som många känner till och kan relatera till, för att det är det sexualbrott som oftast ger upphov till posttraumatisk stress och dissociativa skador<sup>4</sup> – tillstånd som kräver specialistvård, och för att det finns en tydlig statistik för brotten.

## **Polisanmälda våldtäkter/år i sverige, ett genomsnitt 2015–2019**

**7308 polisanmälda våldtäkter/år, av vilka:**

- 93 %** eller 6769 st gäller våldtäkter på kvinnor/flickor
- 7 %** eller 539 st gäller våldtäkter på män/pojkar
- 57 %** eller 4186 st gäller våldtäkter på vuxna
- 43 %** eller 3122 st gäller våldtäkter på barn 0–17 år
- 89 %** eller 2773 st gäller våldtäkter på flickor 0–17
- 60 %** eller 1859 st gäller våldtäkter på flickor 0–14
- 29 %** eller 914 st gäller våldtäkter på flickor 15–17
- 11 %** eller 349 st gäller våldtäkter på pojkar 0–17
- 10 %** eller 299 st gäller våldtäkter på pojkar 0–14
- 2 %** eller 51 st gäller våldtäkter på pojkar 15–17

# Vilka skador ger sexuella övergrepp?

## De psykologiska skadorna påverkar hjärnan

Erfarenhet visar att alla typer av sexuella övergrepp skapar någon grad av skuld, skam och skräck hos den som utsätts. Dessutom innebär alla sexualbrott ett svek, och att gränser har överträtts. Hur mycket skuld, skam eller skräck som skapas beror till viss del på vilken typ av övergrepp som har skett, vid vilken ålder de sker, om de upprepas och vem/vilka som är förövare.

Wonsa delar in övergrepp i tre olika kategorier:

Typ 1 – övergrepp utan fysisk beröring

Typ 2 – övergrepp med fysisk beröring

Typ 3 – penetrerande övergrepp

Erfarenhet visar att stödgrupper där man träffar andra som också har utsatts för sexualbrott hjälper för att få känslan av skuld och skam att försvinna. Om skräcken varit för stor, vilket den nästan alltid blir vid en våldtäkt, så uppstår posttraumatisk stress och/eller dissociativa skador. Specialiserade traumabehandlingar behövs då för att läka de psykologiska skadorna. De kroppsliga skadorna självläker ofta, men ibland behövs kirurgiska ingrepp för att få de kroppsliga skadorna att läka.



## Lagförda våldtäkter/grov våldtäkt, ett genomsnitt 2015–2019

435 domar per år, av vilka:

- 78 %** eller 339 domar gällde lagförda män
- 0.6 %** eller 3 domar gällde lagförda kvinnor
- 21 %** eller 93 domar gällde lagförda ungdomar 15-20 år \*
- 39 %** eller 170 domar gällde brottet våldtäkt/grovvåldtäkt på barn

\* Könsspecifik statistik finns inte för samtliga år.

# Vård och behandling efter sexuella övergrepp

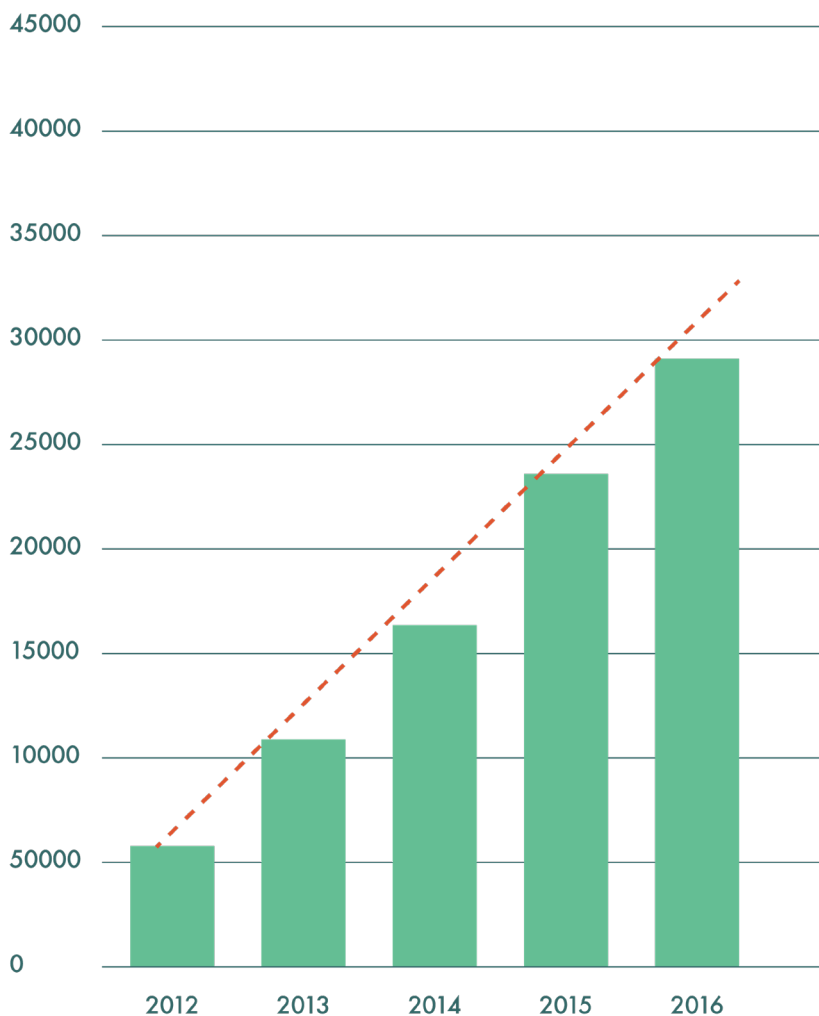
## **Det finns specialistvård som både läker och skapar kunskap**

Specialistvård är viktig för att rätt vård ska ges till rätt patient, och för att kunskap ska kunna sammanställas, utvecklas och spridas. Specialistvård är viktig för att forskning ska kunna bedrivas och nationella vårdprogram och riktlinjer ska kunna tas fram och användas också utanför specialistvården. I dag saknas nationella riktlinjer och vård-program för psykologiska skador efter sexuella övergrepp.

## **Men tillgången till specialistvård är minimal**

Det finns idag ett fåtal specialistkliniker i Sverige som får full finansiering från lands-tinget för att erbjuda specialistvård vid posttraumatisk stress och dissociativa skador efter sexuella övergrepp. Dessa kan tillsammans ta emot ungefär 200 barn och ungefär lika många vuxna varje år<sup>5</sup>. Eftersom det i genomsnitt polisanmäls ca 6300 våldtäkter varje år, så betyder det att antalet personer som inte kan få tillgång till specialistvård efter att ha polisanmält en våldtäkt ökar för varje år.

**För varje år ökar antalet barn och vuxna som inte har kunnat erbjudas landstingsfinanserad specialistvård efter våldtäkt.**



# Så vad kan vi lära oss av detta?

Att ett barn, 0–17 år, löper tre gånger större risk att våldtas än en vuxen.<sup>6</sup>

Att flickor, 15–17, år löper mer än 6 gånger större risk att våldtas än en vuxen.<sup>7</sup>

Att våldtäkter ger psykologiska skador som går att behandla, men att det saknas behandlingsplatser.

Att alldeles för få känner till omfattningen och skadorna av sexualbrott i Sverige idag.

**Men nu vet du. Berätta det gärna för andra.**

## Polisanmälda våldtäkter i Sverige 2015-2019

Brottsoffer	2015	2016	2017	2018	2019	Genomsnitt/år 2015-2019	Procent av genomsnitt/år
<b>Totalt</b>	<b>5918</b>	<b>6715</b>	<b>7369</b>	<b>7958</b>	<b>8581</b>	<b>7308</b>	<b>100</b>
<b>Vuxna</b>	<b>3474</b>	<b>3706</b>	<b>4248</b>	<b>4466</b>	<b>5037</b>	<b>4186</b>	<b>57</b>
Kvinnor, 18-	3333	3559	4041	4273	4776	3996	55
Män, 18-	141	147	207	193	261	190	3
<b>Barn</b>	<b>2444</b>	<b>3009</b>	<b>3121</b>	<b>3492</b>	<b>3544</b>	<b>3122</b>	<b>43</b>
Flickor, 0-17	2128	2642	2769	3164	3160	2773	38
Pojkar, 0-17	316	367	352	328	384	349	5
Flickor, 0-14	1484	1877	1836	2004	2092	1859	25
Flickor, 15-17	644	765	933	1160	1068	914	13
Pojkar, 0-14	267	289	297	291	349	299	4
Pojkar, 15-17	49	78	55	37	35	51	0.7

Källa: Brottsförebyggande rådet

## Uppskattat verkligt antal våldtäkter

Eftersom det uppskattade verkliga antalet våldtäkter (polisanmälda våldtäkter plus mörkertal) skiljer sig så mycket från antalet polisanmälda våldtäkter, så redovisar vi de siffrorna också:

- Totalt:** 45 000 våldtäkter per år, eller en våldtäkt i kvarten, dygnet runt.
- På barn:** 28 000 våldtäkter per år, eller en våldtäkt var 20:e minut, dygnet runt.
- På vuxna:** 17 000 våldtäkter per år, eller en våldtäkt var 30:e minut, dygnet runt.

Källa: Brottsförebyggande rådet, rapporten "Det gäller en av fem"

## Polisanmälda våldtäkter + uppskattat mörkertal i Sverige 2012-2016

	2012	2013	2014	2015	2016	Genomsnitt/år 2012-2016	Procent av genomsnitt/år
Totalt	46040	43405	49345	41810	48620	45844	100
Vuxna	17200	16765	17625	17370	18530	17498	38
Barn	28840	26640	31720	24440	30090	28346	62

Källa: Brottsförebyggande rådet, rapporten "Det gäller en av fem"

# Hur många blir dömda och vilka är de?

## Lagförda brott för våldtäkt och grov våldtäkt/år i Sverige

Förövare	Brottsoffer	2015	2016	2017	2018	2019	Genomsnitt/år 2015–2019	Procent av genomsnitt/år
<b>Antal domar</b>	<b>Totalt</b>	<b>363</b>	<b>360</b>	<b>374</b>	<b>487</b>	<b>591</b>	<b>435</b>	<b>100</b>
	Barn	154	154	123	218	199	170	39
	Vuxen	209	206	251	269	392	265	61
<b>Män</b>	<b>Totalt</b>	<b>288</b>	<b>284</b>	<b>287</b>	<b>375</b>	<b>461</b>	<b>339</b>	<b>78</b>
	Barn	112	113	98	151	140	123	28
	Vuxen	176	171	189	224	321	216	50
<b>Unga 15–20 år*</b>	<b>Totalt</b>	<b>71</b>	<b>74</b>	<b>86</b>	<b>109</b>	<b>127</b>	<b>93</b>	<b>21</b>
	Barn	39	39	25	64	56	45	10
	Vuxen	32	35	61	45	71	49	11
<b>Kvinnor</b>	<b>Totalt</b>	<b>4</b>	<b>2</b>	<b>1</b>	<b>3</b>	<b>3</b>	<b>3</b>	<b>0.6</b>
	Barn	3	2	0	3	3	2	0.5
	Vuxen	1	0	1	0	0	0	0.1

Källa: Brottsförebyggande rådet

# Noter

1. Brottsförebyggandet rådet (Brå) är den svenska myndighet som på regeringens uppdrag tar fram Sveriges kriminalstatistik.
2. Siffrorna i denna text är avrundade till närmsta tusental eller till närmsta heltal, samt i tabellen över dömda kvinnor till närmsta tiondel. Ett genomsnitt av antalet sexualbrott de senaste fem åren enligt Brottsförebyggande rådet: 19 400.
3. Stiftelsen Allmänna Barnhusets rapport: "Det gäller en av fem".
4. I begreppet dissociativa skador inkluderas diagnoserna DDNOS och DID.
5. Uppföljning av rapporten "Kartläggning av specifik verksamhet inom svensk hälso- och sjukvård för vuxna som utsatts för sexuella övergrepp under barndomen".
6. Ställer man samman siffrorna i den här skriften så ser man att det i genomsnitt polisanmäls 157 våldtäkter per årskull barn (0-17 år) och 56 våldtäkter per årskull vuxen (18-80 år).
7. Ställer man samman siffrorna i den här skriften så ser man att det i genomsnitt polisanmäls: 377 våldtäkter per årskull 15-17 år, och 56 våldtäkter per årskull vuxen (18-80 år).





